

HRVATSKA RIEČ

Predplatna ciena: na godinu K 12. — Za pò godine K 6. — Za Šibenik na godinu donošanjem u kuću K 12. — Za Inozemstvo na godinu K 12 suviše poštarski trošak. — Pojedini broj 10 para. — Plativo i utuživo u Šibeniku.

Izlazi sriedom i subotom

Uredništvo, uprava i Tiskara lista nalazi se u ulici Bazilike sv. Jakova. — Oglasi tiskaju se po 12 para peti redak ili po pogodbi. — Priobčena pisma i zahvalne tiskaju se po 20 para po peti redak. — Nefrankirana pisma ne primaju se. — Rukopisi se ne vraćaju.

Plaćenici tajnih fondova.

Neki dan su zastupnici naših zemalja bili prigodom predloga Šušteršićeva za čas u oporbi proti vladi. Kašnje je došlo glasovanje pojedinih stavka proračuna, i list ministarstva vanjskih posala stao se je prietiiti zastupnicim iz Dalmacije, da moraju biti uz vladu radi raznih razloga izmedju kojih i radi mandata.

U državi ustavnoj, u narodu slobodnom, kod zastupnika izabranih po većini svojih pristaša ove prijetnje bi bile djelovale izavizno, i zastupnici bi bili već radi tih prijetnja odgovorili vladi kako zaslužuje. U najgorem slučaju bi bili obratili se izbornicima, da tako dokažu kako njihov izbor ne zavisi od milosti vlade.

Kod većine zastupnika iz Dalmacije medjutim prijetnje su djelovale tako da su prignuli svoje šije pod udarcima ministarstva vanjskih posala. Kod stavke proračuna „dispositionsfond“ oni su se, osim tri Hrvata i dva Srbina, uztegli od glasovanja, a da im bude slobodno i u buduće raditi kako vladu hoće izazvati su sukob u klubu južni Slovena te se izjavili pripravnici iz kluba izstupiti.

Jeli se ovaj spor u tom klubu izravnao ili nije nuzgredno je pitanje, a glavno je da u Beču ima zastupnika Hrvata, koji se ne usudjuju ustati proti „dispositionsfondu“.

U današnje doba ovo je od velike važnosti. Taj fond služi vladi da uzdrži u prvom redu špij u n. listove koji moraju pisati na zapovied vlade itd. tsv. onu gamad koja na razne načine sprječava svaku dobru stvar u narodima. Posao toga fonda je tako nečist i nečastan da se o njem ne polaže računa, jer treba da se drže u tajnosti svi oni koji iz tog vrela primaju novac.

Taj fond u Austriji igra veliku ulogu, a osobito kod nas na južnoj granici monarhije.

Već Kvaternerici znade za špijune koji su mu kao revolucionarci križali puteve u njegovoj plemenitoj radnji da zainteresuje europske vlasti za naš narod.

God. 1867 i kašnjih Rauch je imao cilju četi tih špijuna izmedju kojih se ubrajao i današnji vodja dubrovačkih liepopilovaca.

A u današnje doba ima toga u velikom izobilju, po svim našim mjestima i kod mnogih novina. Zna se naime da svako c. k. poglavarstvo ima zatvorenih namira kojima se diže novac sa poreznih ureda za tu bagru izgubljenika.

U Zagrebu vodi se od gosp. Trödlera politika skopčana ogromnim troškovima. On uzdržuje bezbroj danguba i propalica na način da bi i milijunaš u malo godina ekonomički propao, a on ne samo da se ekonomički ne uništava, nego mu i sinovi, prave dangube, uprav raspilju novac.

U Bosni i Hercegovini imamo Nastića, koji je služio izazivačem dok napokon po zapoviedi upriličio proces u Zagrebu. Osim Nastića, pozna se Argusa i slične, koji su svi bez zarade i bez sredstava svojih, a živu u izobilju.

Napokon eno i Vrdoljaka, koji se skitao od jednog novčanog zavoda do drugoga, a bio je u službi tajne policije.

Kad bi išli na novine, ima ih koje živu sa veoma malim brojem predbrojnika, a plaćaju veoma liepo urednike i suradnike.

U Spljetu n. p. ima novinar koji se samo doklatario izteran odsvad, a sada žive i uzdržuje se kao da ima nekoliko stotina forinti prihoda. Ovaj novinar u svakom narodnom pitanju uštrcava otrov nesloge, malodušja i služništva, a u najnovije doba već javno brani sve što je proti narodu i narodnim poblicima. U obće on piše tako da je za dobrog poznavao oca tajnih namjera naših vlada očito, da je sve što izlazi u njegovom listu nadahnuto izravno od tajne policije.

U Trstu takodjer žive novina o kojoj se je čuditi odakle joj sredstva da može uzdržati sve svoje troškove i one svojih gospodara. Sve ove i druge slične novine pišu tako da se može smatrati kao istinom evanđelja, da je zlo što one zagovaraju, a da je dobro što one kuđe, da je napredku naroda korisno baš ono što one proglašuju štetnim i t. d.

I u istinu nema pitanja, koje one ne bi znale omalovažavati, izrugati, osumnjičiti, ako je za obću korist poduzeto, a nema stvari koje one ne bi znale braniti, ako je ponizujuća, štetna, sramotna za narod. Nema čovjeka u Dalmaciji kojeg one nisu napadale, ružile ako je u službi naroda i obće stvari, a nema opet nereda na obćinama, na sudu, na poglavarstvima, na namjestištivu i bilo gdje, ako one ne ustanu očito ili prikriveno izvrćući činjenice, omalovažujući i rugajuć se.

Da su ovakove novine plaćene od tajnih fondova policije posve je naravno, jer otrov koje one uštrcavaju malo po malo djeluje.

U Dalmaciji n. p. više je za počinio doklatareni i odsvud prolijerani ciganin koji odgovara na ime urednika lista, koji se zove „N. Jedinstvo“, nego svi ostali tajni plaćenici tajnih fondova u Dalmaciji. Spljet je zaslugom njegovom postao igralište svih mogućih političkih eksperimenata i izgubio je svaku važnost u javnom životu Dalmacije. Tamo je politički život tako raztrovan da s njim upravlja propalica, koju drugi nijedan grad ne bi trpio. On je diktator, on javno mienje Spljeta. A njega Spljet trpi, jer ga se ljudi koji u Spljetu kao političari gospodare boje. Ne samo nego ga se boje svi vodje slavne „hrvatske stranke“, oni naime koji su prisiljeni prigibati šiju pod udarcima lista ministarstva vanjskih posala.

U Spljetu ima vriednih i čistih ljudi, ali oni su svi potučeni od skitalice, od njegovog dugogodišnjeg sijanja mržnje i drugih otrova, koje je on bez prestanka uštrcavao u tom gradu, koji bi imao prednjaci cijeloj Dalmaciji.

I ti ljudi se ne dižu, nego puštaju da otrov dalje djeluje po ostaloj Dalmaciji.

Ti ciljevi vlade koji se danas očito vide u Spljetu, odavna su vidljivi u Zagrebu, Dubrovniku, Sarajevu, Mostaru, Osijeku, Trstu, Sirokom ciele naše domovine, jer radnja tajne policije koja razpolaze dispositionim fondom nigdje u monarhiji nije tako intensivna kao na ovoj južnoj granici.

Vlade austro-ugarske naime misle da je njima potrebno uzdržavati u našim zemljama za skupe novce špijuna i drugih plaćenika i izmečara, jer sredstvom ovih siju one u našim narodnim redovima izdajke i njihove sluge, tako da se narod nikad ne može okupiti oko jedne ostvarive i zakonite misli. A ta misao je ujedinenje i sloboda naših zemalja i naroda.

Kako do sada stvari idju austro-ugarske vlade mogu se pozivati na itanoviti uspjeh, pače i na taj, da isti naši zastupnici uoju meću na razpoloženje novce, s kojima ona svu tu gamad plaćenika uzdržuje.

Nego svaka sila za vremena. Svako orudje s vremenom postaje nevaljalo. Zadnji događaji iznili su na površinu toliko tog plaćenog smea, da i najupitiji nezavisan čovjek, a nezavisan je svaki naš koji se svojim trudom hrani, već uvidja da je plaćenstvo prevršilo mjeru, da je postalo bahato i bezsravno, skoro da se diči svojim izdajničkom rabotom.

Proti plaćenstvu, proti špijunistvu i špijunima, proti gojenicima dispositionim austrijskog i ugarskog fonda mora se dignuti sve što je slobodno i za narod zauzeto.

Akcija započeta za okupljanje narodnih sila mora da napreduje, jer je to nuždan i jedini moguć način, da se naš narod oslobodi od more koja ga preko tih plaćenika pritijšte. Akcija je to sveta, koja će onemogućiti radnju tudjinskih plaćenika u našem narodu. A kad to bude i vlade koje nas danas unjetjavaju i preziru, morat će zatvoriti svoj tobolac podkupljivanja te će biti prisiljene ugovarati sa slobodnim i nezavisnim predstavnicima slobodnog i nezavisnog naroda.

Kad to bude neće moći nikakva tudjinska vlada prietiiti se predstavnicim naroda, a narod će prezirati sve one koji bi vladi, koja sije korupciju i pomoću nje vlada, htjeli služiti; moći će danas služiti i one koji primaju plaću iz dispositionim fonda i one koji taj fond svojim glasom podržavaju.

Da to bude čim prije zadaća je započetoj okupljanja svih narodnih nezavisnih sila, jer sve,

okupljene, moći će odoliti svakoj pa i tajnoj tudjinskoj sili, koja se očituje u množtvu špijuna u našim zemljama.

Za realku u Šibeniku.

Mi smo gradjani od dana na dan u svedjermom nestrpljivom očekivanju, da se napokon rieši pitanje o otvorenju realku u našem gradu. To nestrpljivo naše očekivanje prešlo je u najakutniji stadij uprav sada, gdje nas od nove školske godine ne dieli nego vrlo malen razmak vremena i gdje čujemo, da se u Zadru već sve odredilo za podignuće one niže realku na višu, stvar koja se je u svoje doba od naših „patres patriae“ bila dovela u uzki uvjetni savez sa pitanjem ustanovljenja realku u Šibeniku.

Po onome što je nama moguće znati, rek' bi, da se odlučujući čimbenici vrlo malo zanimaju za ovo toli važno po Šibenik pitanje, jer da je tu bilo više brige i mara, već bi se danas moralo u gradu znati, je li učinjeno sa strane školskih vlasti sve ono, što je predhodno potrebno za otvor upitne škole. Nasuproto gradjanstvo je još uvijek u teškoj neizvjestnosti i zabrinuto pita: što je s otvorom realku u Šibeniku?

Nama je vrlo dobro poznato, da je Šibenik, zastupan po svojoj obćini i po svome gradskome zastupniku Dru A. Dubiliću, učinio sve, što se od njega pitalo i tražilo u ovom pogledu; znamo, da je u svoje doba obćinsko vijeće na vrlo pohvalni način sa svom pripravnošću glasovalo i zaključilo sve, što se od njega zaiskalo, e da srednja škola t. j. realka bude u Šibeniku ustanovljena početkom iduće školske godine; znamo, da je obćinska uprava u svemu i po svemu spremna da u ovu svrhu izide u susret školskim vlastima; znamo, da je potreba te škole ogromna, da bi broj podhadjuće mladeži bio velik; u jednu rieč: znamo, što se tiče grada Šibenika da je učinjeno sve, što je god moguće i nemoguće iduće školske godine; znamo, da je obćinska uprava u svemu i po svemu spremna da u ovu svrhu izide u susret školskim vlastima; znamo, da je potreba te škole ogromna, da bi broj podhadjuće mladeži bio velik; u jednu rieč: znamo, što se tiče grada Šibenika da je učinjeno sve, što je god moguće i nemoguće iduće školske godine; znamo, da je obćinska uprava u svemu i po svemu spremna da u ovu svrhu izide u susret školskim vlastima, imenito do ministarstva za bogoštovlje i nastavu. Na ovome leži sada sva skrb i sva odgovornost za ovo pitanje i mi idemo da vidimo, hoće li ono zbilja zapovistati njeu grad u ovom velevažnom pitanju, o kojemu zavisi budućnost cijelog Šibenika.

Poslie toliko i toliko godina zapostavljanja u svakom pogledu, a osobito u kulturnom, bilo bi preveć kad bi se Šibeniku osporio otvor realku početkom nove školske godine iza koje ka je on sve za to učinio, bilo bi odveć titrafi se u srz priljenjem cijelog njegova gradjanstva, koje vrši sve dužnosti državljanske, a od državljanskih prava još ne uživa ni stoti dio onoga, što uživa stanovita vladina mezinčad.

Ovo velimo, jer nije da nam se teško što daje samo u pogledu škola, a da ne spominjemo kako je zapelo pitanje o ustrojenju obrtničke škole u Šibeniku, nego jer smo u svemu i po svemu zapostavljeni tako da i za najsićušnije pravdne pogodnosti Šibenik mora da se bori, da pita, da radi godine i godine.

Dok sve ovo užasno ozolvoljuje, jamačno ne podiže ugleda upravnim vlastima, pa bi bilo već skrajno vrieme, da prestane ovo preturivanje Šibenika. Baš je zgodno, što se je u druge nebrojene slučajeve dovezao evo i slučaj ustanovljenja jedne srednje škole, pa baš čekamo s najvećim interesom, kako će se sad ponieti vlada prema Šibeniku, da vidimo je li ona još uvijek prama njemu jednako razpoložena ili misli zbilja, kò što joj je dužnost, učiniti i za nj ono, što je morala već davno i davno da učini.

Tu ne može više da bude neodlučnosti, otezanja, ne uvidjanja potrebe. Šibenik je u pogled srednje škole pružio vladi sve svoje nepobitne razloge, sva svoja prava, kojima nema pogovora. Hoće li vlada preko njih proći? Ne vjerujemo, a medjutim smo za ovo pitanje uvjereni tu, da vojevimo, dok se god ne ostvari, kò za pitanje pravde i pravice.

Glas iz gradjanstva.

Dr. Ferruccio Cimatori i parobr. društvo „Dalmatia“.

„Ovili se je dana toliko govorilo u Trstu o ovim dvama imenima sa nelieplim opaskama o Dalmaticima, da želimo u to uputiti i naše ljude po Dalmaciji, jer se radi i o narodnom ponosu.

Kako smo mi već u našem listu javili, potvrđena su napokon i pravila parobrodarskog društva „Dalmatia“ — kao dioničkog društva; — Društvo je, poslie tolikih travzica i pogibeljnih momenata, uspjelo da se konstituiraj; dapače na utemeljiteljnoj društvenoj skupštini (kao dioničko društvo) prošlih dana, izabran je Dr. Ferruccio Cimatori vrhovnim ravnateljom. Ovaj je izbor izazvao u cijelom Trstu, osobito pak medju Slavenima, veliku senzaciju, i obzirom na današnje prilike i političko djelovanje Cimatoriove, dosta jako ogračenje na Dalmatince.

Mi se još svi sjećamo kako je postala „Dalmatia“; sjećamo se borbe zanimanih faktora da osnuju jedno čisto slavensko poduzeće za slavenskim kapitalom (osnova Hriharova); kad je ova osnova — radi malodušnosti naših ljudi i neprijaznosti vlade — propala, htjelo se je osnovati čisto dalmatinsko narodno poduzeće. Ovaj je misli i vlada bila sklona. Cielu se je zemlja zauzela kod pregovora svladom, za interese par dalmatinskih obitelji u nadi, da će tako uspjeli stvoriti nešto domaćega i narodnoga. Kad se na jednom pojavili njemački bankiri, uvijek pohlepni za slavenskim plienom, sa svojim osnovama, a morao se je na brzu ruku sklopiti ugovor — kojega su se pogreške odmah očutile.

Tim ugovorom, sklopljenim god. 1907. izmedju centralne vlade u Beču s jedne, a dosadašnjih dalmatinskih parobrodarskih društava Serafin Topić & co, Pio Negri & co, Fratelli Rismondo i Navigazione zaratina zastupnik po gg. Serafinu Topić, Pio Negri, Luigi Rismondo i Manfred Caticch — s druge strane, složena su sva ova dosadašnja četiri parobrodarska društva u jedan konsorcij, kojemu je vlada zajamčila izključivu vožnju pošte po dalmatinskim lukama sve do godine 1917, u godišnju pripomoć od preko 800 tisuća kruna.

Konsorcij pak sa svoje strane morao je preuzeti razne obveze prema vladi: da će se pretvoriti čim prije u akcijsko društvo, da će imenovati generalnog ravnatelja, koji ima biti potvrđen od Ministra trgovine i razne druge na oko malene ali i istinu takove obveze, koje su dale razumjeti, da je društvo u pogibelji da promašiti svoj cilj. Tada su ustali Splječani da osnuju konkurentno i narodno društvo. Jer je taj glas bio jednoglasno pozdravljen po cijeloj Dalmaciji, to je vlada stavila odma „Dalmati“ uvjet, da mora primiti i Splječane, kao petog druga.

Lloyd je uz to počeo razvijati svoj protunardni upliv. I ako je izgubio subvenciju za poštne dalmatinske pruge, on je i bez subvencije uzdržao najbolju od tih pruga Trst-Metković, uz jaku konkurenciju „Dalmati“. Da ga se ostobodi, „Dalmatia“ odlučila da ga jednostavno uzme k sebi kao šestog druga, koji doduše nije uložio ni pare u novcu ali je dao 2 stara parobroda: Bosnu i Danubio. Kod zalosnog postupanja, — kako je Lloyd pristupio „Dalmati“ — opazilo se je odma da nekoj gospodi od utemeljitelja „Dalmatie“ nije ni danas jasna svrha u koju je društvo utemeljeno. Tu se je dogodilo nešto — što je sudbonosno za „Dalmatiju“.

Gospoda Rismondo, Caticch i Negri, većina konsorcija, odlučila da se i prije uglavljenog ugovora, i prije ulaza Splječana u društvo, primi Lloyd za člana utemeljitelja. Lloyd je delegirao svojim zastupnikom u konsorciju dra. Ferruccia Cimatori — svojeg pravnog konsultanta — koji se je znao u brzo tako nametnuti izmuvu da su ga sponenuta trojica konsorista iznervala već u maju god. 1908. društvenim neograničenim punomoćnikom za progovore izmedju „Dalmatie“ i Splječana o pristupu ovih potonjih u konsorcij.

Tako je vodio pregovore onaj komu je bilo najviše do toga stalo da Splječani ne uđu u društvo i da se izbriše slavenski značaj društva samoga.

Da nije vlada zahtjevala pristup Splječana (da se umire duhovi), bio bi Cimadori uspio u svojim željama.

Obaviv preko volje i taj posao, Cimadori je stao da radi na statutima društva. Glavno mu je načelo kod toga bilo, da „Dalmatia“ ne postane narodno, slavensko društvo, već iznarodjeno, talijansko društvo, u kojemu će on vedrit i oblačit, te koje će mu pomoći do izpunjenja drugih osobnih špekulacija.

Po prvom ugovoru sa vladom, ona 4 utemeljitelja ostaju i kod akcijskog društva u upravnom veću, pače imaju pravo imenovati i po jednog člana iz svoje obitelji, tako da bi sačinjavali skupa osam članova uprav. već. Cimadori je odma uvidio da su od tih 8 mjesta, samo 4 osigurana Talijanima (2 Catticha, 1 Negri i Luigi Rismondo) pa da bude većina Talijanaca, daje Lloyd 2 mjesta u veću a Splječanima samo jedno, i ako su ovi dali u novcu barem dvostruko (500.000 kruna), nego li Lloyd u dvošrošenom materijalu. Tako je ustanovljeno upravno već od 11 osoba, od kojih je najmanje 6 gorljivih talijanaca.

Kad je napokon taj statut potvrđen, izabralo je tu upravno većie Dra. Ferruccia Cimadori društvenim vrhovnim ravnateljem, sa 15.000 kruna (l) same stalne plate. Tako je postignuo Cimadori ono za čim je težio — da name postane absolutni gospodar u „Dalmati“.

I baš se je u ove dane, za vrijeme izbora u Trstu, moralo to da dogodi.

Ove dane, kad je Cimadori radio svim mogućim, liepim i nellepim sredstvima da otme Slovincima zajamčeni im mandat u drugom kotaru okolice, u koji se je svaka druga stranka začala da dira; kad se je o njemu toliko govorilo, da ga već svi poznaju; kad su svi došli kako je on bio prije razgrinjani liberal komu su ovi, radi osobite kuraje i bezobzirnosti u ugnjetavanju Slavena, povjerili bili da vodi izbornu kampanju god. 1897., u kojoj je ružnim načinom oteo blagopokojnom Ivanu Nabergoju — otcu tršćanskih Slovincu — mandat. Kasnije je okrenuo stranci ledja i upisao se u crno-žutu knjigu u nadi da postane ravnateljem okružne blagajne, a kad mu nije uspjelo, mislio je da će socijalno-demokratska stranka pomoći njegovim osobnim, špekulativnim ambicijama. Socijalisti su ga prezrirom odbili.

Sada sjedi između liberala i vladinova, pa vrebna na zgodne momente. Medjutim je on pravnj savjetnik Lloyda sa 6000 kruna plaće, tajnik „Lege dei datori di lavoro“ sa 20.000 kruna plaće, a uz to je došla i „Dalmatia“ sa 15.000 kruna.

Kad su tršćanski Slavenci dočuli za njegovu imenovanje u „Dalmati“, bili su silno negodno iznenađeni.

Istoga dana kada se je slavio tih triumf zbljenja i zajedničkog rada tršćanskih Slovincu sa tršćanskim Hrvatima i Srbima; kad su Slovenci u svojoj čisto slovenskoj okolici dali jedan mandat Hrvat iz Dalmacije Dru. Martinu, u zalag skupnog rada i uzajamnog podpomaganja — isti taj dan „Dalmatia“ imenuje političkog doduše kamaleonta, ali ustrajnog i biesnog neprijatelja Slavenu u obće a Slovincu napose, Cimadorija, svojim vrhovnim ravnateljem i — obzirom na sastav upravnog većia — absolutnim gospodarom.

Još je u živoj pameti njegova perfidna igra, da otme slovenskim radnicima zaradu „Dalmatie“, a on se hvata svih sredstava, na-

čela „osar tutto“ da Slovincima otme jedan od zagarantovanih 12 mandata u okolici, u čem, hvala Bogu nije uspio unatoč svim njegovim nekoretivnim sredstvima, budući je na dotičnom izboru propao proti slovenskim vodjama Dru. Rybar-u i Dr. Slaviku.

I toga čovjeka „Dalmatia“ ovako nagradjuje.

A jer se obćenito zamjenjuje „Dalmatia“ sa Dalmacijom, to se negodovanje nad tim postupkom izražuje proti Dalmaciji, proti dalmatinskom pučanstvu Hrvatima i Srbima.

Na Dalmatinskim je Hrvatima i Srbima, da tu ljagu operu — dok je još na vrijeme.

Rekli smo da po obvezama između vlade i „Dalmatie“, mora ministar trgovine da potvrdi Cimadoria kao vrhovnog ravnatelja „Dalmatie“.

Red je dakle svih naših novina da pozovu skupa s nama sve naše občine, trgovačke komore i zadruge po Dalmaciji i sve naše zastupnike u Beču, neka sa protestima na trgovačkog ministra i drugim zgodnim načinima osujepte potvrđenje Cimadorijevo za ovo mjesto.

Maknimo se dok je na vrijeme, to zahtijeva od nas ne samo slavenska solidarnost već i naš obraz.

Ili „Dalmatia“ bez Cimadoria — ili Dalmatia“ bez Dalmacije!

Naš rad okolo toga neka bude ustrajan — do konačne pobjede.*

Ovo prenosimo iz tršćanske „Sloge“, pa dok se podupnu slažemo sa sadržajem članka, naglasujemo, da je ovaj postupak „Dalmatie“ grozan izaziv cijeloj Dalmaciji, koja ne smije nikako da preko njega pređe, i koja mora da bezobrazluku odgovori onako, kako odgovara narod, koji štije svoju čast, svoje ime, svoj ponos. Dosta se je trpilo pazarenje s imenom naroda hrvatskoga, dosta s njegovim ponizivanjem. Dalje se to trpiti ne da i ne smije, jer je već prevršilo. A da se suzbije ova dzvositelj, treba nam se ovome složno oduprijeti i daljnim izazovima, a to ćemo moći jedino, ako svi koji smo naroda našega i jezika našega izstupimo kao jedna snažna, odoporna snaga proti našim zakletim dušmanima.

Još o uređenju učiteljskih beriva

(Iz učiteljskih krugova).

Članak, koji je doniela „Hrv. Rieč“ u svom 350. broju pod naslovom: „Na znanje i ravnanje učiteljskom Savezu“, iznenadio je sve učitelje koji ne žive u Zadru kraj skuta brokacije, već u zabitnim seocima kršne Zagore i osamljenog primorja. Tako u nama negdašnjim „seoskim učiteljima“ u Zagorju, koji čekasmo, ko i naši drugovi po primorju i gradovima, da se što prije otvori naš sabor i da se nešto, velimo nešto, za nas i naš ekonomski boljak poradi, stvorio je uvjerenje, da za nas nitko ne mari; da smo mi neka vrst parija, koja je pod mamuzom diktatorskih zakona pozvana da radi, da se žrtvuje, da svoju krk drugomu daje a i to dok gladuje.

Bili smo naučni, da nam gospoda u palači kraj sv. Šimuna dobace i ako u šali po koju posprndu a koju znali kad i kad znečiti humorom i posmjehom na ustima, ali se nismo nikad mogli nadati, da će zanemariti učiniti ono što je njihova dužnost i da će napokon, kako kaže g. pisac gornjeg članka, ostati hladnokrvni i na pismeno urgiranje zemaljskog odbora. Gospodin pisac gornjeg članka doduše upotrebio je naprama ovim narodnim trutovima nešto jači izraz, ali taj je posve opravdan, a najskoli onda,

kad se uzme, da se ovi narodni trutovi i ljencine rugaju maritim pečlam radlicam. Što rade pčele, kad im trutovi dosade? Posve jednostavni prirodni zakon, t. j. ne daju im jesti, a na koncu bace ih iz košnice.

U ovaj prirodni zakon želimo da se ugleda i naš zemaljski odbor, te da baci iz košnice one ljude, koji nisu kadri da urade ono, što on od njih traži i što vapi jedna ciela kasta od 800 porodica ili 4800 duša najmanje. Je li pravo da radi hira tri četiri trbušara pate valjda mjeseci i godine 4800 duša?

Znamo da je njima za nas malo stalo, ali zato mora da bude stalo onome, za koga mi radimo i njegovu krv dajemo njegovoj djeci, a to je narod. Već je godina da je plebišt narodni rekao svoju, t. j. mi smo zadovoljni, da učitelji budu imali toliku plaću, da uzmognu sa svojom porodicom pristojno živiti i sebe i svoju porodicu odievati a to sve naprama mjestnim prilikama.

Kad nam je usljed ovog narodnog vapaja sabor dobacio голу kost u mjestnim doplacima gospoda, koja ne znaju što je glad, vikali su: puno im se dalo, propasti će zemlja.

Ovo su vikali oni, koji ne znaju što je rad, trud i muka a napokon ovo su vam bili oni, koji su pravi narodni gulikože i izjelce. Što je učinjeno to je ostalo a sad se mora tražiti da se nepravda popravi i to ne mrvicam, već obilatim zalozajem.

Pošto gospoda, koja vode račune o učiteljskim berivima su matematičari, to ćemo se i mi poslužiti samo suhoparnim brojkama, nebi li na milost sagnali njihovo Kaligulino srce.

Da nam ne reknu da su stariji učitelji mirni i zadovoljni sa današnjim uređenjem njihovih beriva, a da samo mladi poletarci viču, to ćemo odabrati baš srednji put.

Srednje dabe učiteljske službe iznosi 18 godina i to 15 stalne i tri privremene.

Da vidimo koji prihod biraju učitelji u ovoj dobi.

Stalna plaća 1300 K

Tri doplate 450 „

Ukupno 1750 K

Istina, da učitelji primaju i mjestni doplatak u ime stanarine, ali da nado-knade ono, što za stan oni daju, moraju prama mjestnim prilikama još od svoje plaće odškrnuti barem . . . 150 K

to po tome njihova beriva iznose . 1600 K

Da vidimo kako stojimo dalje.

Učitelj sa 18 godina službe ima pravo da bude oženjen, jer mu je već 40 godina. Bez žene tko će ga na šelu držati a tko krpati i prati? Stavimo da u srednju učitelji u 40. godini života imaju po 4 djece, a ima ih i po 6 i 8 a ako ne i više, to dolazimo do zaključka, da se obitelj učiteljeva sastoji od 6, 8 i 10 članova a više puta i 12, jer treba da učitelj hrani i starog oca i majku, koji su sve svoje siromaštvo potrošili za njegovo školovanje.

Dakle 1600 K na 6, 8, 10 i 12 čeljadi, to dolazi na dan za hranu, odjele, obuću, ljekove i ostalo po 70, 58, 44 ili 38 para na osobu.

Pitamo sada, da nam reknu, da li oni ljudi kojima je sudbina naša povjerena, ne troše više za cigarete, pse i mačke, nego li mi siromašni učitelji za svoj porod, za hranu i to za najnužd-niju hranu? A što da rečemo o onim našim drugovima, koji su uslovljeni iz grla otrgnuti po 60 do 70 K na mjesec za uzgoj svoje djece, jer na to imaju pravo po božjem a i prirodnom zakonu? Pitamo trutove, što onda ostaje pučkom učitelju? Gospoda zastupnici! Vi ćete se, ako glasine ne varaju, sastati u rujnu na saboru u Zadru. Bože daj! Znajete da na prvi

listopada otvara se većina naših škola. Na vama je da birate, hoće li se te škole otvoriti ili ne. Nama je dogodilo! Goli, bos, gladni i žedni, mi i naša porodica dalje ne možemo živjeti. Rodoljublja je u nas mnogo i želje da radimo na narodnoj njeni, ali je i vaša dužnost, da bez obzira na situ zadarski lacmačad dade te nama ono, što nas po pravu ide. Dika i napredak škole i učitelja, to je gospodo vaš ures, a nije ni namjestništvo ni ministarstvo. Ufamo se da će biti na čistu ovo pitanje prije naše obće skupštine u Splitu. Na vama je gospodo narodni predstavnici da izvršite narodnu volju, a ako to zanezarite, tad i nama uz narod su proste ruke naprama vama i vladi. Birajte!

Političke vesti.

Pitanje slavenske banke. U „Klubu občestvenih dejatelje“ imala je svoju prvu sjednicu ruska komisija za ustanovljenje slavenske banke. Sjednici je predsjedao bivši ministar M. M. Fejedorov, a prisustvovalu zastupnici moskovske trgovačke banke, azovsko-danske banke, ruske banke za trgovinu, ruske trgovačko-obrtne banke i centralne banke država uzamoga kredita. Svi zastupnici ovihi zavoda u načelu izjavise se za ustanovljenje slavenske banke. U kratkom razmaku sazvali će se po novno sjednica, na kojoj će se definitivno odlučiti o slavenskoj banci. Ovoj će sjednici prisustvovati i dr. Preis iz Praga.

Hrvatski delegati za savj zajedničkog sabora. Domaće i vanjsko novinstvo javlja, da je na zadnjoj konferenciji hrvatsko-srbske koalicije stvoren zaključak da se imade odmah sazvali peštanski sabor da razpravlja o uapženju i povredi imuniteta delegata dra. Novosela za Rauchova dočeka u Brodu. Pismeni podnesak za savj zajedničkog sabora navodno je podpisan već od 20 hrvatskih delegata. Po odredbi §. 255 poslovnika predsjednik je dužan da sabor sazove u roku od četiri dana, i za koga mu je uručen podnesak. Predsjednik Justh izjavio je, da će, ako mu predlog bude uručen, izpuniti svoju dužnost te u određeno roku zakazati sjednicu.

Ugarska kriza. Eksekutivni odbor neodvisne stranke imao je sjednicu, u kojoj je Kotsuth saobćio prijedloge što mu je učinio Lukacs kao homo regius za razmršenje krize. Ovi se prijedlozi mogu svesti na to, da Lukacs zahtjeva, kao uvjet za razmršenje, bezuslovno odobrenje državnih potreba i proširenje izbornog prava na široj podlozi. Što se tiče bankovnog pitanja, Lukacs predlaže trogodišnji provizori. Poslie odulje razprave Kotsuth izjavi, da će u drugoj sjednici prikazati konačni prijedlog, u kojemu će biti saobćeno i obrazloženo jednodušno oprečno držanje eksekutivnog odbora prama Lukacsevim prijedlozima.

Nemiri u Perziji. Iz Petrograda javljaju, da je petrogradska vlada napustila namisao, da povuče svoju vojsku iz Perzije. Brzjavu endžumena raznih provincija upozoruju perzijsku vladu na ogorčeno narodno razpoloženje radi ruske okupacije. Ogorčenje je tako silno, te bi narod svaki čas mogao udariti na Evropejce. Perzijska vlada brzojavila je ruskoj i engleskoj vladi, neka Perziju samu sebi pripusti. Kabinet perzijski odstupit će, ako se ruska vojska ne povuče natrag, jer ga narod okrivljuje s izdajstva.

Demisija Billova. Demisija Billova ne će uzrokovati razpust parlamenta. Nasljednik mu je grad č. Bilow od sada će Bilow živjeti u Rimu i Njemačkoj. Povodom krize napustio je car Wilim put po sjevernim krajevima.

Priručnik za ribara.

XVI. Kamenice.

Jedan od najvažnijih mekušaca za trgovinu jest zaista kamenica (Ostrea). Kamenica, koja je najrazprostranija u našem moru, poznata je u znanstvenom svijetu pod imenom „Ostrea edulis“.

Kamenice od davnine služile su za hranu čovjeku. Nalazimo ih već u prastarim vremenima u kamenoj dobi, u Kjoekkenmoldis Danske i Švedske, Japana, Sambognim Brazilu, koje Portugizi zvali pod imenom „Osteiras“.

Plinio, Macrobio, Lodovico, Nonio, spominju, da su se već i u ona doba gradila posebna gojišta „ostrearia“ u kojima su se gojile kamenice za ukus ljudskog želudca. Vrhunac postigao je Sergio Orata, koji je u jezeru „Lago Kurcino“ imao uvijek pripravnih kamenica za nezasiťne želudce svojih rimskih prijatelja.

Koliko su stari držal do ukusa kamenica i kako su ih cijenili vidi se po tome, što je već g. 1864. Ferdinand IV. bourbonski bio izdao osobile odredbe o gojenju kamenica a sam ih je uzgajao u jezeru „Lago Fucaro“.

Italija, koja je od davnine velikim interesom

gojila kamenice, prosljedila je i dalje, tako, da ju možemo smatrati maticom, iz koje se je ova ribarska grana dalje razvila. Tamo su se podigla ciela društva za gojenje kamenica, a vidimo ih u Speziji, Tarantu, Mletcima itd.

Za Italijom povele su se druge države i narodi. Francuzka ima bogato uređena svoja gojišta kamenica u Doverskom prolazu, kao i na više mjesta na obalama atlantskoga oceana. Englezka, Belgija, Nizozemska, Njemačka, Danska, Norvečka, Sjeverna Amerika, pa i sama Australija nastoji i radi sve moguće, kako da podigne gojenje kamenica do savršenstva.

Zauzetnost drugih naroda za gojenje kamenica, a osobito dobar njihov uspjeh u Mletcima ponukao je i nehotice austrijske podanike, da posvetu osobitu pažnju kamenicama u Jadranskom moru.

God. 1862. viťez R. d' Ercio napisao je knjizicu ili bolje preveo je djelo Heins-a i Coste-a davši im naslov: Sulla coltura delle ostriche e sulle asterie o stelle di mare“.

Kamenice u našem Jadranu nalazile su se, kako rekomo odavna, ali se njihovom razvoju mala briga posvećivala. Rasle su, razplodjivale su se kao svaki drugi mekušac, kao svaka druga

školkja bez ikakove vrijednosti i bez ikakove brige sa strane stanovnika obale.

Prva, ako ju u ona doba možemo nazvati racionalna gojdba kamenica, započela je u Malom Stonu, zatim u Karinu, a napokon u Muggi do Trsta.

U Karinu nije bila nikakova gojdba. Tamo bi se u potrebi vadile kamenice sa naravnih plitkih podmorskih braka, kao ono u Italiji oko Po di Goro. U Stonu Malome gojdba kamenica počela je načinom, da su se u morsko dno zadijavali komadi debla hrastovine od 3, 4 do 5 m. duljine, većinom u blatno tlo. Do njih bi se nazivale grane od hrasta, koje bi se dizale svake 2—3 godine sa liepim i dosta velikim kamenicama.

G. Bjelovučić dao se je kasnije na pravo racionalno gojenje kamenica i za isto uložio je dosta truda i troška. Kamenice iz njegovog gojišta svjetskog su glasa radi osobitog ukusa. Nu mi na žalost ne znamo cijeniti rad ljudi, koji se brinu da steku liepo ime u vanjskom svijetu našim morskim proizvodima. Mnogobrojni su naši neprijatelji na svakom putu pa i onom. Tako i dobre duše razglasiše, da se ljudi čak truju našim kamenicama, na što je naravno mnogo pretrpilo gojište g. Bjelovučića.

U Muggi gojile su se kamenice kao u Stonu. Odmah, netom se je osnovalo „Austrijsko ribarsko društvo“ u Trstu, preuzelo je na se zadužak racionalnog gojenja kamenica. Tako vidimo, da isto dođe gojište kamenica u Zauli, Baldonu kod Trzane, Novigradu, Sukošanu, Cresu, Lušnju i drugdje.

Svi ovi pokušaji izpali su iznad svakog očekivanja. Osobito oni u Dalmaciji posvjedočili su, da u našem moru kamenice izvrsno uspejavaju i sa posve malom njegom i brigom oko njih. Mnogobrojni prodrori u koje se slijevaju sladki vrutki, mogli bi biti pravi razsadnici, naravne postaje za gojenje kamenica u našoj zemlji, te bi nam narod mogao i od ovog imati liepu dobit i tako začepiti u nevotji po koju rupicu, koja je na putu našem ekonomnom napredku. Ono što vrijedi za sve naše primorje, vrijedi i za šibensku okolice, a osobito za Prukljan, uvalu Mandaline, Jadrtovac, Nirin i Grebašticu u Griču, Rogoznicu itd. U svim ovim položajima mogli bi podignuti gojišta kamenica, koja bi nam dala liep prihod, a sa malo truda i troška. Doduše troška bi bilo u početku, a kasnije ne. Jednom gojište podignuto i dobro uređeno, ne iziskiva nego mali godišnji popravak i redoviti nadzor.

Pokrajinske vijesti.

Izvoz Dalmacije preko Trsta. Prema statistici trgovačke i obrtničke komore u Trstu, izvozi Dalmacija preko Trsta godišnje oko: 250.000 hl. vina, 250.000 komada raznih koža, 11.000 kvintala buhača, 9000 pelina, 8000 suhih višanja, 8000 rogača, 3500 maslinova ulja, 2000 bajama. Koliko se razne robe u Dalmaciju uvozi, ne možemo ovaj čas reći, jer nemamo pouzdanih podataka, nu uvoz je bezdvojbno daleko veći nego li izvoz. Ta samih žilja je ove sezone uveženo do 3000 vagona. Tršćanska „Sloga“ zagovara sretnu misao, da bi se u Trstu uredila stalna izložba svih dalm. proizvoda. Trebalo bi urediti prikladne prostorijske i pružiti svakomu producentu i trgovcu prilike, da izloži svoj produkt tako da kupac može u svako doba viditi u originalu i birati po svom ukusu i svojoj potrebi. Kasnije bi se dalo ovakve izložbe urediti u svim većim trgovačkim središtima i izvan države.

Preminuo je u Splitu, u 65. godini života, Jakov Kutunarić, otac umjetnika slikara Ante Kutunarića. Pokojnik je bio iz Varoša splitskoga, vidjen posljednjim, čestit rodoljub, koji je za narodnu stvar vojevao i žrtvovao. Neka mu je laka zemlja, a ucviljenoj obitelji naše saučesće!

Izpitni zrelosti na muškoj preparandiji u Arbanasima započeo se 24. prošlog mjeseca. Predsjedao je pokrajinski školski nadzornik Šroll. Prikazalo se 26 redovitih kandidata od kojih bi proglašen zrio s odlikom: Klepo Ivan iz Razvadja, a zrelim: Ivan Barbačić iz Baške nove, Brinić Petar iz Radovića, Borovnica Lazar iz Vrpolja, Drača Ljubomir iz Benkovca, Farčić Antun iz Veleluke, Grgurić Frano iz Knina, Jelenčić Mato iz Kostrene, Jurras Blaž iz Šibenika, Manojlović Nikola iz Kosa, Milinković Frano iz Vrlike, Pansini Jerko iz Korčule, Petrić Luka iz Komize, Sladović Stjepan iz Metkovića, Stanojević Josip iz Žirja, Širok Ivan iz Baške nove, Tomić Stjepan iz Cavtata, Antun Vitajić iz Komize, Milan Vukmirović iz Vrbnika, Mate Vulelija iz Korlata. Petoric kandidata odgođen je sud zrelosti na dva mjeseca, a jedan se je svojevoljno uztego od izpita.

Za podizanje pučkog školstva. Ministarstvo za bogoštovlje i nastavu ovlastilo je c. k. pokrajinsko školsko vijeće, da zemaljskom odboru doznači za god. 1909. 300.000 K za podignuće pučkoga školstva u Dalmaciji.

Iz grada i okolice.

5. srpnja. U ponedjeljak blagdan je sv. Ćirila i Metoda, blagdan naroda hrvatskoga. Tog dana kako se god veselo hrvatski narod sjeća blagoslovnog rada svete braće, po kojemu mu je sačuvan jezik, to najznačajnije narodno obilježje, bez kojeg ne lma više govora o kakvom pravom narodnom životu, tako se isto mora s tugom na sreću da sjeća svak naše Istre, hrvatskog u njoj naroda, kojemu su tudjinci neprijatelji stali na put svakom napredku, kojega hoće da unište ne dopuštajući da se mladi hrvatski naraštaj izškola u materinskom hrvatskom jeziku. Hrvatski je narod zbilja upro da osujeti to pakleno nastojanje narodnih dušmana u Istri, te već od više vremena rado doprinya žrtve u korist vrijedne i zaslužne družbe sv. Ćirila i Metoda za Istru, koju osnivanjem hrvatskih škola izjavlja hrvatsku istarsku djecu iz pandža talijanskih i čuva ih od raznarodjivanja. Izdatci družbe su veliki, svake godine to veći, jer se nove hrv. škole sve više osnivaju, sve više ih je potreba. Za to narod hrvatski mora da što izdašnije podupire družbu, a za liepu pomoć

Reći ću nam se, a odakle nam sjeme za razplod.

Toga imademo dosta u našem moru, te bi ga slobodno mogli i sami namaknuti, ali kad ne bi htjeli toliko dangubiti, možemo ga dobiti iz vana, a „Austrijsko ribarsko društvo u Trstu“ sjeguran sam, da bi došlo u susret svakom onom, koji bi se hotio baviti ozbiljno gojenjem kamenica i da bi mu bilo pri ruci zborovni i tvorom.

Mi znamo da je družbo potrošilo na hiljade i hiljade kruna u ovu svrhu, te i ako je mnogo toga bačeno u more, ipak društvo se nije odreklo daljnje podupiranja.

Razočaranje najveće doživio je društvo gojenjem kamenica kod Trsta i u rieci Mirnoj u Istri, a to s razloga, što su golišta bila podignuta u blizini tvornice, gdje su se otvorili za čišćenje petrojeza ili kakovih drugih, čiji su otpadci i otok tekućina spriječili razvoj kamenica.

Da pako ue ima nikakove pogibelji otrovanju kamenica, kad se one goje u čistoj vodi (moru) hoću da dokazem.

(Nastavit će se).

pruža mu se liepa prigoda taman prekosutra, na 5. srpnja, na znameniti blagdan sv. Ćirila i Metoda. Hrvati će svugdje, gdje god ih ima, prekosutra da se sjete Istre, da izpune svetu rodoljubnu dužnost, a i naš Šibenik ne će sigurno zaostati, ko što nije nikad ni do sad, kad se god radilo o bilo kojoj otačbeničkoj žrtvi. Šibenčani Hrvati, osvjetljajte sebi i Šibeniku lice na 5. srpnja! Pomozite družbu, podajte čisti danjak od ljubavi za mučenika Istru našu!

➤ **Projekt za proširenje vodovoda** bio je konačno odobren u cjelosti od ministarstva željeznica i poslan ravnateljstvu željeznica u Trstu, koje ima sada da zatraži kod mjestnog poglavstva komisijonalnu razpravu, nakon čega poglavstvo izdaje ovlaštenje za izavanje rekonstrukcije.

Za družbu sv. Ćirila i Metoda primili smo od gosp. Marijana Mimice današnjom poštom K 11, i baš K 10, da počasti blagu uspomenu Mihovila Tomasovića p. Nikole, a to mjesto vienca na grob, a K 1 u naslov pisma zastupnika gosp. Frana Ivanuševića od 6. tek. lipnja na ravnateljstvo družbe.

Iz našeg „Sokola“. Vježbe izvršujućih članova izvadaju se redovito, tako isto i podmladka. Za dalnje javne vježbe pripravljaju se naši vrijedni sokoli i u igrikopljima i činjenjima.

Školski praznik. Mjestno školsko vijeće odredilo je, da prekosutra 5. srpnja na blagdan sv. Ćirila i Metoda bude u Šibeniku školski praznik.

Progon vanjskog blaga preko Kieva. Obćina vrlitčka javlja, da je progon blaga iz drugih obćina na bosansku izpasišta preko Kieva dozvoljen samo među ovim granicama: od table odlomka Polače, pa preko Suhopolja pod Dinaru, a od ove uprav u granicu bosansku. Ovaj prostor bio je ubilježen sa iz daleka vidljivim znakovima, a širok je oko 200 metara. Za konačište rečenog blaga ustanovljeni su umještaji „Rudine“ i „Vučipolje“, od kojih državna cesta vodi na napojšće „Kričicu“.

Oklaj — Promina. Hvala Bogu 'ove se godine ne možemo žužiti na ljetinu. Ječma i pšenice kako gdje, kukuruz ide do sada posve dobro, a američanska loza nosi dobro. Dobar dio težaka upotrebio je konac pri navranju i loza primila se dobro. Vladini su navrtči narvali u bogataša, nješto u siromaha?!

Krupa u Rupam i okolnim mjestima. Primamo: Na osvit nedjelje 27. lipnja silna krupa s poplavom pokvari nam liepe nađe u ovogodišnju ljetinu, koju je sve do tada praćio ugodaj, kakav se poželit može. Krupa je duhan izrešetala, izkaišala kukuruz, zrelj ječam otrunula, ono nješto groždja izobijala, te da što i ostane iz biogradine nikada vina. — Ali poplav, poplav što je od zemalja počinita, teško je i vjerovati. Kroz samih desetak-petnaest časa što je vode palo, tako je uzplinula, da je snaga vode lievi osobito brieg glavne jaruge na toliko mjesta ispridrala, te mjestimice pak — u mekotam najskoli — praveći nove jaruge prò po metra duboke, a široke i dva i tri a preko kilometra dugačke, oruči tako doprla do matice, da u njoj potopi osim težačkih truda i cviet našega polja. — O našoj tobožnoj testi — djelu po svoj prilici kakvoga obćinskog redara — reći ću samo, da njome i sada, kad je tobož izopravljena jedva bi i prazna kola pridrla, jer i onako previše usprisa postala je i valovita, jer se vodo-derinski nanosi samo nješto malo površe. U nas je već vinograd propao, te, ako su porezi i danas na vinogradinam isti, to je javna guljačina. Čekaju se možda molbenice iz sela, gdje jedva dvojica, trojica znadu nješto zamrčiti. Zar je malo, što plaćamo školu na prazno, da moramo plaćati i to što nas se u gluposti i neznanstvu silom zadrž? Teško djeci kod očuha i maćuha.

Kretanje u Iuci. Kroz minuli mjesec lipanj ušlo je u šibensku luku 16 aust. jedrenjača i 282 parobroda, 23 talij. jedrenjače i 3 parobroda sa ukupnom tonelažom od 60.162 bač.

Teretni parobrodi. Stigli su: tal. parobrod „Danle“ da krca drvlje, tako isto austr. veliki parobrod „Baltico“, a ugar. parobrod „Zichy“, da krca celulozu, drvlje i karbur.

Trošna ćuprija. Izpzed centrale na Krci nalazi se jedna drvena trošna ćuprija na način, da nastaje pogibelj, da se svaki čas sruši u riek. Pošto preko ovog mostića prolazi svaki dan izletnika, to je dužnost onoga tko mora i tko je pozvan, da ju bezodvlačno uredi a da ne bude žrtava. Putnik.

Kinematograf se preselio iz svojih lokala opet u atrij mjestnog kazališta, gdje će ostati kroz sve ljetno doba.

„Croatia“ osiguravajuća zadruga u Zagrebu uvela je i u Dalmaciji životnu granu svoga poslovanja, te je već i odpočela radom. Mi ovom zgodom preporučamo ovaj kulantni domaći zavod svakomu, koji se misli poslužiti životnim i požarnim osiguranjem.

Iz hrvatskih zemalja.

Lloydov arsenal u Trstu. Pišu nam iz Trsta: Između Austr. Lloydja i državne vlade vode se pregovori glede prodaje arsena. Ovaj bi se imao prelaziti u Monfalcone te bi se spojilo sa onim Austro-Amerikane, a diljevi mu proširili tako, da bi se na njima moglo godimice izgraditi pet do sedam velikih parobroda. U Monfalconu namjerava vlada da preudesi obale i gatare te izgradi nove magazine, kako bi se mogla ondje podjedno urediti slobodna luka. Govori se takodjer ozbiljno, da će austrijska vlada prekupiti i brodogradilište u San Marco kod Trsta te i tamo urediti slobodnu luku. Bečka gospoda ne vide dalje od Trsta te zaboravljaju, da bi dugačka obala dalmatinska veoma nužno trebala jedno brodogradilište, ne iz razkošja, nego iz priekre potrebe.

Magjarsko osvajanje Bosne. Vojni erar u Sarajevu ima da sagradi mnogo baraka i raznih zgrada. Svu ovu radnju, za koju su proračunana 3 milijuna kruna, dobilo je u svoje ruke jedno magjarsko poduzeće.

Svršeni izbori u Trstu. U Trstu su svršili i izbori prvog tiela; pobjedili su kamoriste. S ovim su svršili izbori u obće. Izabrano je u sve 12 Slovenaca nacionala (među njima je jedan Hrvat, Dr. Martinis), 10 socijalista (među njima i jedan Slovenac) i 58 talijanskih liberala.

Krvave demonstracije u Trstu. Nakon skupštine talijanskih liberalaca dne 29. pr. mjes. došlo je do silnih tučnjava sa političkim protivnicima na Corsu i Piazza Grande. Više je osoba noževima izranjeno. Redarstvo ie dugo vremena bilo preslabo da razprši borce. Bojati se je daljnijh nemira. Vojska je u spremi.

Hrvatski umjetnici u Puli. Čitamo u „Našoj Slogi“: Kako najavljeno, prikazali su nam hrvatski umjetnici sa hrvatskog zemaljskog kazališta u Zagrebu prošil četvrtak krasnu hrvatsku dramu „Hasanaginicu“. Dosta prostrana dvorana „Narodnog Doma“ bila je te večeri puna odličnog obćinstva, što no se reče „kuća je bila razprodana“. Kako smo to očekivali, ostali smo osupnuti krasnom i savršenom igrom. Svaki slušao bio je do dna srca dirnut majstorskim igranjem gdje Vavre, Fijana. Za njima ne zaostaše ni ostali glumci. Iza predstave svatko je pitao, kad će dati drugu predstavu; šteta što odlaze; da bi nam priredili barem još jednu predstavu i slično. Ali bilo sve uzalud; naši nas umjetnici ostaviše istu noć pod dubokim dojmom njihove umjetničke igre. Na nama je sada, da do godine preduzemo sva i omogućimo, da hrvatski umjetnici ostanu dulje među nama i pruže dulji užitak njihove umjetničke vještine.

Jedna potreba. Krapanj.

Već je jednom bilo iztaknuto i preporučeno u našoj „Hrv. Rieči“, pa to i opet činimo ne bi li naš glas pravédna obzira našao, a to je, da bi se nadležne vlasti zauzele, osobito pak pomorska vlada te ustanovila u Krapnju lučko-pomorsko ujedno spojeno sa carinskim izloženstvom. — Ovo bi bila priekra potreba mjesta.

Dotično izloženstvo imalo bi nadgledat brodove, kojih je veliko mnoštvo, pošto se bave, kako je svemu svietu poznato, lovljenjem spuga. — Bila bi velika blagodat i za trgovce koji k nama dolaze osobito u vrijeme jematve. Imali smo prigode čuti tužbe, da trgovci ne dolaze rado k nama, pošto ima ne malo zanovjeti sa pomorskim i carinarskim uredom, dok obavij uredovno pregledanje. A ovo je na teret i škodu sela.

Da bi pomorsko izloženstvo imalo kod nas sjedište pripazilo bi ujedno i na čistoću mjesta zbog zdravstvenog pogleda.

U istnu je žalostno, da poslie tolikih prituzaba mladežne vlasti ne nalaze zgodna načina da zaprieče jednom za uviek, da se pokrepano blago ne baca naprosto u more, pošto ga valovi bace na kraj. — U ove vrude dane moglo bi teških posljedica prouzročiti. — Nadalje, ne bi se bar tako često nesreće događale. Eto n. p. kroz malo dana četiri se nesreće dogodile, te za malo da sva četiri slučaja nisu katastrofom svršila kao onaj od 23. ovog.

Da niese dne 20. ovog dva djeteta našla nemilu smrt u moru, a roditelje u crno zavila, zasluga je našeg vrijednog poštanskog činovnika gosp. Frana Maroovića, koji se je slučajno vozakao u samostanskoj ladjici, sa dva naša redovnika. Pošto su bili daleko jedno sto korataja od nesreće, kad su se približili manje diete od kakvih 7 godina već je bilo počelo flonut. Drugi bilo od 11 godina, a obojica najvešti životnu. Kad su ih izvadili pružili im prvu pomoć i tako ih osvjestili te od očite smrti spasili.

Ovdje ne možemo propustiti, da i javno upozorimo i zapitamo pokrajinsku školsku vlast,

zar misli i u idućoj školskoj godini ostavit naše mjesto sa poludnevnom školom, a naša mnogobrojna djeca da po putima planduju i uz more se skitare, kad bi morali za klupom u školi biti? — Sjegurno, da bi se manje nesreća zbivalo. — Za sada dosta. Svratit ćemo se drugom prigodom na ovu najvažniju potrebu od škole u našem mjestu. Glas iz puka.

Hrvatska tiskara (Dr. Krtelj i dr.)

Vlastnik, izdavaatelj i odgovorni urednik Josip Drezga.

Tražim odmah za naučnika limarski zanat.

Obratiti se na

Nik. Bonmana, Šibenik, Glavna ulica.

Nudja se! poznavaoc njemačkog jezika za podučavanje kao i za njemačko dopisivanje te vodjenje knjiga.

Upitati se kod uredništva.

NIUSOL

pripravljen od
BERGMANNA I DR. U TEČENU O.JE.

jest i ostaje kao i do sada najbolje
od svih modernih sredstava za
bojadisanje kose
i dobiva se za plavu, kestenjastu i
crnu boju uz cieniu od **K 2-50** po flaši.

Prodaje se kod: 11-20
Vinka Vučića, Drogarija -- Šibenik.

Loze:

Marastina, Trbljan,
Puljezanac, Pošip,
Plavina Babić i Ninčusa
navrnute
na Rupestris Monticola,
Aramon × Rupestris-
Ganzin br. 1 i Riparia
× Berlandieri-Teleki
prodava buduće jeseni
Krsto Pečenko,
Komen, Goriško.

Zahtjevajte cieni!

1-5

Najboljom

trajnoću odlikuju se četvorine za peći glasovite tvornice Mitscherling u Saskoj, jer nadmašuju sasvim svaku drugu vrst opeka i jer su najradje traženi od svih pekara pod imenom:

☐ „Četvorine Chamotte“ ☐

po K 1-10 komad s protegama 28/ 28,5 cm. Ove četvorine podavaju kruhu i dvopekru redovitu vrcinu, te ga ni najmanje ne prigore; uslov, s kojega su najbolje peći na glasu. — Ne pucaju ni pri najaglijem grijanju ili ohlađenju. — Traju po prilici tri godine makar uz neprestajnu radnju.

Izključivo skladište za Dalmaciju: 11-25

Tvrđka Faust Inchiostri — Šibenik.

Prodaje

se jedna kuća u blizini samostana sv. Lovre sa izgledom na more. Obratiti se na uredništvo.

4-5

JADRANSKA BANKA U TRSTU

Bankovne prostorije u ulici Cassa di risparmio, Br. 5.
..... Vlastita zgrada.

Obavlja sve bankovne i mjenične poslove eskomptuje mjenice, daje predujmove na vrijednostne papire, kao i na robu ležuću u javnim skladištima.

Kupuje i prodaje vrijednostne papire, svake vrsti, devize, inozemni zlatni i srebrni novac, te

banknote i novčujce kupovne i izdribeane papire uz najpovoljnije uvjete.

Izdaje dozname na sva glavniya tržišta monarhije i inozemstva, te otvara vjerjesije uz izprave (dokumente) ukrcavanja.

Prima novac na štedioničke knjižice u tekući i giro račun.

Obavlja sve burzovne naloge najbrže i najsavjesnije uz vrlo umjerene uvjete.

Posreduje i konvertira hipoteke kod prvih hipotekarnih zavoda uz najniže uvjete. 45-52

Obavjest.

Čast mi je javiti, da koncem lipnja prenosim moj „Hotel Krka“ s restauracijom u kuću „U nič“, isto na obali, povrh kavane „Miramar“.

Preporučujem se svim mojim cijenjenim gostima i prijateljima i za u buduću, uvjeravajuć ih, da ću svojski nastojati, da budu uvijek i posve zadovoljni.

Šibenik, 14. svibnja 1909.

Frane Crljenko,
hotelier.

13

Sasvim badava svakomu

ura sa lancem

Da našu tvrdku kao i naše nove žepne ure za gospodu i gospodje objavimo, razaslijeimo svakomu uz pripisanu K 1— za troškove (takodjer u poštanskim markama) krasnu uru sa lancem i naš ilustrirani cijenik.

Pišite odmah na tvrdku:
HEINRICH WEISS,
Beč 99. Poštanski pretinac. 7-25

Prodaje se kuća

u gradu na dva, odnosno tri poda sa prostranom pomješćima, avlijom, gustomernom. Ukupno 5 soba, kuhinja i 4 konobe. Za potanje obaviesti obratiti se na uredništvo našeg lista.

Banca Commerciale Triestina

prima:

Uložke u krunam uz uložničke Listove:

sa otkazom od 5 dana uz 2 3/4 %
" " " 15 " " 3 %
" " " 30 " " 4 1/4 %

Uložke u zlatnim Napoleonima ili u engl. funtim.

(sterlinam) uz uložničke Listove:
sa otkazom od 15 dana uz 2 %
" " " 30 " " 2 1/2 %
" " " 3 mjes. " 3 %

NB. Za uložne listove sada u toku, nov kamatnik ulazi u kriepost 15.og Novembra i 10.og Decembra o. g.; izdaje blagajničke doznačnice na donosioca sa škadenciom od 1 mjeseca uz kamatnjak od 1 1/2 %.

Banko-Ziro i Tekući račun. Valuta od dana uložnja, uz kamatnjak koji će se ustanoviti; obavlja inkasso mjestnih računa, mjenica glasećih na Trst, Beč, Budimpeštu, Prag i druge glavne gradove Monarhije, te plaća domicile svojih korentista bez ikakvog troška.

Izdaje uložne knjižice na štednju uz dobit od 3 1/2 %

Otvora tekuće račune u raznim vrijednotama. Inkass: Obavlja utjerivanje mjenica na sva mjesta Inostranstva, odrezaka i izdribeanih vrijednostnih papira uz umjerene uvjete.

Izdaje svojim korentistima doznačnice na Beč, Beč, Aussig, Bielez, Brno, Budimpeštu, Karlsbad, Cervignano, Cormons, Cernovici, Eger, Rieku, Friedek, Gábloniz, Goricu, Graz, Innsbruck, Klagenfurt, Lavov, Linz, Olomuc, Pilsen, Polu, Prag, Prossnitz, Dubrovnik, Solnograd (Salzburg), Split, Tóplitz, Troppau Warnsdorf, Bečko-Novomjesto i druge gradove Moarhije bez ikakvog troška, a na inozemstvo po najboljem dnevnom tečaju.

Izdaje Kreditne listove na sva mjesta Monarhije i Inozemstva.

Bavi se kupnjom uz tovarne dokumente u Novi Jork, London, Pariz, Hamburg, itd. itd. uz umjereni kamatnjak.

Daje predujme na vrijednostne papire robe, warrants i tovarne dokumente uz uvjete, koje će se ustanoviti.

Daje jamčevinu za carine skladišta Kontirana (Contirungs-Lager).

Preuzimlje u pohranu i upravljanje:

U sobi sigurnosti, koja pruža najveću garanciju proti kojoj mu drago pogibelji provale i vatre i kojoj je posvećen osobiti nadzor sa strane bankovnih organa, primaju se u pohranu vrijednostni papiri, zlato, srebro i dragocjenosti, uz povoljne uvjete, te se na zahtjev preuzima i upravljanje istih.

Osjeđuraje vrijednote proti gubitim žriebanja

30-52

Banca Commerciale Triestina.

Restauracija „Sidru“

prvog reda
ŠIBENIK, ulica sv. Ivana ŠIBENIK.

Čast mi je obznaniti cijeneno občinstvo, da se u mojem lokalnu toče izabrana vina, kao: dalmatinsko, istrijansko, bijelo, desert, refosco i t. d., te dobro poznato pivo Sarajevsko. - - -

Kuhinja je domaća prve vrsti, koja je obskrbljena u svako doba toplim i mrlzim jetom. - - -
-Objed I. reda K 1; II. reda 72 fil.

Naznačiti mi je osobito, da se moja jela priugotavljaju samo sa naravnom masi.

Preporučuje se veleštovanjem

Strika Antun.

25-52

Restauracija „Sidru“

prvog reda
ŠIBENIK, ulica sv. Ivana ŠIBENIK.

Po sebi funkcionirajući namještaji za podizanje vode iz dubokih vrela

gradi:
najveća slavenska firma u monarhiji
Antun Kunz
c. k. dvorski dobavljač Hranice, (Morava).
Ocjelil bađava i Franko.

STECKENPFERD - -
od
liljanova mlieka **SAPUN**

najblaži sapun za kožu kao i proti sunčanim pjegama.

Dobiva se svugdje.

18-40

CROATIA

OSIGURAVAJUĆA ZADRUGA U ZAGREBU.
UTEMELJENA GODINE 1884.

CENTRALA: Zagreb, Zrinski trg, Berislavićeva ulica br. 2. - - -
PODRUŽNICE I GLAVNA ZASTUPSTVA: Osijek, Sarajevo, Spljet i Trst.

Ova zadruga stoji pod okriljem i nadzorom občine slobodnog i kr. glavnoga grada Zagreba, te prima uz povoljne uvjete sljedeće vrsti osiguranja

I. Na ljudski život:

- a) osiguranja glavnica za slučaj doživljaja i smrti;
- b) osiguranje miraza;
- c) osiguranja životnih renta.

2. Osiguranja mirovina, nemoćnina, udovnina i odgojnina sa i bez liečničke pregledbe.

3. Pučka osiguranja na male glavnice bez liečničke pregledbe.

II. Protiv štete od požara:

- Osiguranja zadruga (kuća, gospodarskih zgrada, tvornica).
- Osiguranja pokretnina (pokućstva, dućanske robe, gospodarskih strojeva, blaga i t. d.).
- Osiguranja poljskih plodina (žita, siena i t. d.).

III. Osiguranja staklenih ploča protiv razlupanja.

Zadruga imovina u svim odeljima iznosi: K 1,410.816.28
Od toga jamčevne zaklade: K 1,000.000.00
Godišnji prihod premije s pristojbama preko: K 820.000.00
Izplaćene odštete: K 2,619.582.36

Za Dalmaciju pobliže obaviesti daje: Glavno Povjereništvo i Nadzorništvo „Croatia“ u Spljetu. Poslovnica u Spljetu, ulica Do Sud br. 356. - - -
PUTNICI PRIMAJU SE UZ POVOLJNE UVJETE. 45-52

Jedini je domaći osiguravajući zavod i

HRVATSKA VJERESIJSKA BANKA - PODRUŽNICA - ŠIBENIK.

BANKOVNI ODJEL

prima uložke na knjižice u konto korentu u ček prc metu; eskomptuje mjenice, finincira trgovačke poslove, obavlja inkaso, pohranjuje i upravlja vrijednine. Devize se preuzimlju najkulantnije. Izplate na svim mjestima tu i inozemstva obavljaju se brzo i uz povoljne uvjete.

DIONIČKA GIJAVNICA
K 1,000.000

Pričuvna zaklada i pritičci K 150.000.

Centralka Dubrovnik - - - - -
- - - Podružnica u Splitu i Zadru.

Priskrbiljuje zajmove uz amortizaciju kotarima, obćinama i javnim korporacijama.

MJENJAČNICA

kupuje i prodaje državne papire, razteretnice, založnice, srećke, valute, kupone. Prodaja srećaka na obročno odplaćivanje. Osjeđuranje proti gubitku kod ždribebanja. Revizija srećaka i vrijednostuih papira bezplatno. Unovčenje kupona bez odbitka.

ZALAGAONICA

daje zajmove na ručne zaloge, zlatne i srebrne predmete, drago kamenje i t. d. uz najkulantnije uvjete.

41-52

Prva hrv. tvornica voštanih sveća Vlad. Kulića u Šibeniku.